

Економіка воєнного часу

УДК 351.823.1:338.43

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.15259332>

**Ефективні моделі підтримки сільськогосподарського виробництва
у світі та перспективи для України**

Осіпова Алла Анастасіївна

кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки Уманського
національного університету, 20300, м. Умань, Україна,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5330-3676>

Непочатенко Зоя Вікторівна

викладач-стажист кафедри економіки Уманського національного
університету, 20300, м. Умань, Україна,

ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-4236-3592>

Прийнято: 17.03.2025 | Опубліковано: 29.03.2025

***Анотація.** У статті досліджено моделі державного регулювання сільськогосподарського виробництва в країнах Європейського Союзу та Північної Америки з метою визначення можливостей їх адаптації до умов України в період воєнного стану та подальшого відновлення. Сільське господарство України відіграє ключову роль в економіці країни, забезпечуючи продовольчу безпеку, експортний потенціал і зайнятість. Повномасштабна війна спричинила значні втрати в аграрному секторі, що зумовлює потребу у впровадженні ефективних механізмів державної підтримки. У ході дослідження здійснено порівняльний аналіз моделей державного регулювання*

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

аграрного сектору, що реалізуються в ЄС, США та Канаді. Виокремлено основні інструменти підтримки: пряма фінансова допомога, агрострахування, пільгове кредитування, стимулювання інновацій та розвиток аграрної науки. Особливу увагу приділено оцінці можливостей запозичення та адаптації цих інструментів в українському контексті. Розглянуто ризики їх впровадження, серед яких: бюджетні обмеження, нерівномірність доступу до ресурсів, низький рівень інтеграції науки у виробництво та обмеженість інституційної спроможності. Запропоновано напрями вдосконалення державної політики у сфері підтримки сільського господарства, які передбачають розвиток страхового ринку, розширення доступу до кредитних ресурсів для малих і середніх виробників, інвестиції в інновації та аграрну освіту. Результати дослідження мають практичне значення для формування збалансованої моделі державного регулювання, що сприятиме стійкості, продуктивності та конкурентоспроможності аграрного сектору України в умовах відновлення.

Ключові слова: аграрна політика, державне регулювання, сільське господарство, післявоєнне відновлення, продовольча безпека.

Effective Models of Agricultural Production Support Worldwide and Prospects for Ukraine

Osipova Alla

PhD in Economics, Associate Professor at the Department of Economics at Uman National University, 20300, Uman, Ukraine,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5330-3676>

Nepochatenko Zoia

Trainee lecturer at the Department of Economics at Uman National University,
Uman, Ukraine, ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-4236-3592>

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

Abstract. *The article examines the models of state regulation of agricultural production in the European Union and North American countries to determine the possibilities of their adaptation to the conditions of Ukraine during martial law and subsequent recovery. Ukrainian agriculture plays a key role in the country's economy, ensuring food security, export potential, and employment. The full-scale war has caused significant losses in the agricultural sector, which necessitates the introduction of effective state support mechanisms. The study provides a comparative analysis of the models of state regulation of the agricultural sector implemented in the EU, the USA, and Canada. The main instruments of support identified include direct financial assistance, agricultural insurance, concessional lending, stimulation of innovation, and development of agricultural science. Particular attention is paid to assessing the possibilities of borrowing and adapting these instruments in the Ukrainian context. The risks of their implementation are considered, including budgetary limitations, uneven access to resources, low level of integration of science into production, and limited institutional capacity. The article proposes directions for improving the state policy in the field of agricultural support, which include the development of the insurance market, expanding access to credit resources for small and medium-sized producers, investments in innovation, and agricultural education. The results of the study have practical implications for the formation of a balanced model of state regulation that will contribute to the sustainability, productivity, and competitiveness of Ukraine's agricultural sector during recovery.*

Keywords: *agricultural policy, state regulation, agriculture, post-war recovery, food security.*

Постановка проблеми. Сільське господарство традиційно відіграє провідну роль в економіці України, формуючи вагомую частку ВВП, забезпечуючи продовольчу безпеку та експортний потенціал країни. У

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

контексті глобалізаційних процесів, посилення інтеграційних зв'язків із ЄС, а також у зв'язку з трансформаціями, зумовленими повномасштабною війною, питання ефективного державного регулювання аграрного сектору набуває особливої актуальності.

Військові дії спричинили суттєве зниження виробничого потенціалу, руйнування логістичної та соціальної інфраструктури, зміну умов доступу до зовнішніх ринків. Це загостило системні проблеми галузі, зокрема, нестабільність аграрної політики, обмежене фінансування, низький рівень інноваційної активності та залежність від кон'юнктури зовнішніх ринків. Відсутність комплексного підходу до державної підтримки обмежує можливості адаптації аграрного сектору до нових викликів.

З огляду на це, особливу цінність становить вивчення моделей державного регулювання сільського господарства, реалізованих у країнах ЄС і Північної Америки. Ці моделі характеризуються системністю, орієнтацією на сталий розвиток, диверсифікованими механізмами підтримки – від фінансових інструментів і системи агрострахування до інституційної підтримки фермерства та стимулювання інновацій.

Зростаюча інтеграція України в європейський економічний простір відкриває перспективи адаптації зазначених моделей до національного контексту. Проте актуальним залишається завдання системного аналізу можливостей, ризиків і обмежень такої адаптації, зокрема з урахуванням воєнного стану та необхідності післявоєнного відновлення галузі.

Таким чином, дослідження ефективних моделей підтримки сільськогосподарського виробництва з урахуванням міжнародного досвіду й національних особливостей є необхідною передумовою для формування нової парадигми державної аграрної політики України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика державної підтримки аграрного сектору в умовах трансформацій і воєнних викликів

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

залишається у центрі наукових дискусій. У сучасних дослідженнях зростає увага до порівняльного аналізу моделей державного регулювання сільського господарства у країнах ЄС, Північної Америки та можливостей їх адаптації в Україні.

У монографії О. Могильного аграрний сектор України розглядається крізь призму «сировинної пастки» – глибоких інституційних перекосів, агрохолдингізації, домінування сировинного експорту. Автор обґрунтовує необхідність модернізації моделі державної підтримки з акцентом на малі форми господарювання, інновації та інтеграцію до європейських агропродовольчих ланцюгів [7].

Погорелова О. аналізує відповідність проекту Стратегії розвитку сільського господарства України до 2030 року вимогам Спільної аграрної політики ЄС, наголошуючи на важливості гармонізації інституційних рамок та впровадження системи результативних індикаторів [8].

Значну увагу наслідкам повномасштабної війни приділяють О. Ходаківська та М. Мартинюк, які оцінюють загальні втрати агросектору в понад 80 млрд дол. США та наголошують на потребі комплексного оновлення системи державної підтримки [14]. Подібну тематику розглядають Г. Пасемко і О. Таран акцентуючи на регіональних викликах і необхідності підтримки сільського господарства в умовах бойових дій [12]. Також О. Ковбаса та В. Мазний досліджують інтеграційні процеси в аграрному секторі України, наголошуючи на перспективах кооперації, кластеризації та вертикальної інтеграції як інструментів підвищення ефективності [4].

Практичний досвід ЄС щодо державної підтримки сталого розвитку сільських територій через механізми Європейського сільськогосподарського фонду розвитку села (EAFRD) представлено у роботі О. Кононенка [5]. Він підкреслює важливість поєднання фінансових інструментів, інституційного розвитку та цифровізації у формуванні сучасної аграрної політики.

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

Разом з тим, слід констатувати недостатню розробленість теоретичних засад державного регулювання аграрного виробництва в умовах кризових ситуацій, зокрема збройної агресії РФ проти України. Відсутність комплексної адаптації міжнародних моделей до українських реалій вимагає подальших досліджень.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Стаття робить вагомий внесок у наукову дискусію щодо трансформації аграрної політики України в умовах воєнного стану та подальшого відновлення. Запропоновано цілісний порівняльний аналіз аграрних моделей ЄС, США та Канади з акцентом на інструментах, які мають найбільший потенціал для адаптації в українських реаліях. Дослідження не лише ідентифікує переваги міжнародних підходів (зокрема страхування ризиків, пільгове кредитування, стимулювання інновацій), а й критично оцінює ризики їх імплементації з урахуванням бюджетних обмежень, інституційної слабкості та нерівного доступу до ресурсів.

Крім того, розроблена матриця можливостей і ризиків для кожної моделі державної підтримки, що може слугувати практичним інструментом для формування ефективної аграрної політики. Важливим інноваційним аспектом є акцент на поєднанні інституційних реформ, розвитку аграрної науки, цифровізації та підтримки малих і середніх виробників. Це дозволяє сформулювати нову парадигму державного регулювання агросектору, орієнтовану на довгострокову стійкість, інклюзивність і інтеграцію України в європейський агропродовольчий простір.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті здійснення порівняльного аналізу моделей державного регулювання аграрного сектору, які застосовуються у країнах Європейського Союзу та Північної Америки, з метою виявлення їхніх переваг, недоліків і можливостей адаптації до соціально-економічних умов України.

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

Для досягнення мети передбачається: охарактеризувати теоретико-методологічні основи державної підтримки сільського господарства; проаналізувати ключові інструменти регулювання, що використовуються у країнах ЄС, США та Канаді; визначити напрями адаптації міжнародного досвіду до українських реалій, зокрема в умовах воєнного стану; окреслити практичні рекомендації щодо вдосконалення системи державного регулювання аграрного сектору України.

Методологія дослідження. Методологічну основу дослідження становить поєднання загальнонаукових і спеціальних методів аналізу, які забезпечують комплексне вивчення моделей державного регулювання аграрного сектору та оцінку можливостей їх адаптації до умов України. Зокрема, застосовано: системний підхід – для аналізу державної підтримки як багатокомпонентної структури; порівняльний аналіз – для зіставлення європейських та північноамериканських моделей з українською практикою; аналітичний метод – для оцінки сучасного стану аграрного сектору України в умовах війни; експертно-прогностичний підхід – для формування рекомендацій щодо адаптації міжнародного досвіду.

Виклад основного матеріалу. Кожна країна формує власну модель державного регулювання сільськогосподарського виробництва, враховуючи кліматичні, економічні та соціальні особливості. У більшості розвинених країн світу, зокрема в ЄС, США та Канаді, державна аграрна політика зосереджена на стимулюванні розвитку сільського господарства шляхом впровадження інноваційних підходів і багатокомпонентної підтримки.

Одним із пріоритетів є інтеграція сучасних наукових і технологічних рішень, що сприяє оптимізації виробничих процесів, зниженню витрат і підвищенню конкурентоспроможності продукції. Паралельно з цим регуляторні заходи орієнтовані на забезпечення соціальної стабільності у

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

сільських територіях, зокрема через підтримку доходів фермерів, розвиток інфраструктури та сприяння зайнятості.

ЄС розробив багатокомпонентну систему державного регулювання сільськогосподарського виробництва, що поєднує прямі субсидії, інноваційну підтримку, страхування ризиків і сприяння розвитку малих фермерських господарств. Основна мета таких моделей – забезпечення стабільності аграрного сектору, продовольчої безпеки та конкурентоспроможності на внутрішньому та зовнішньому ринках.

У таблиці 1 узагальнено ключові підходи ЄС до підтримки аграрного сектору, а також можливості та ризики їх адаптації до українських реалій.

Таблиця 1

Європейські моделі аграрної політики: можливості та ризики для України

Модель	Можливості для України	Ризики для України
Пряма підтримка через субсидії (ЄС)	<ul style="list-style-type: none"> - стабільність доходів аграріїв; - зменшення впливу сезонних коливань цін; - гарантія продовольчої безпеки; - збільшення обсягів виробництва завдяки фінансовій підтримці.	<ul style="list-style-type: none"> - значне навантаження на державний бюджет; - ризик нерівномірного розподілу субсидій; - стимулювання залежності від державної допомоги; - зниження конкурентоспроможності за відсутності реформ у внутрішньому управлінні.
Інноваційна підтримка (Нідерланди)	<ul style="list-style-type: none"> - розвиток науково-дослідних проєктів; - підвищення врожайності та якості продукції; - зменшення залежності від імпортованих технологій; - збільшення доданої вартості вітчизняної продукції.	<ul style="list-style-type: none"> - висока вартість впровадження наукових розробок; - тривалий період досягнення видимих результатів; - ризик недостатнього фінансування досліджень у разі нестабільності державного бюджету.
Субсидування страхування ризиків (Франція)	<ul style="list-style-type: none"> - зменшення ризиків банкрутства фермерів; - гарантія доходів у випадку природних катастроф чи економічних криз; - можливість розвитку агрострахування як окремого сектора.	<ul style="list-style-type: none"> - нерівномірність доступу до страхових виплат для дрібних виробників; - ризик морального зловживання (відсутність мотивації для покращення операційних процесів); - висока залежність від страхових програм у разі зовнішніх шоків.

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

Кредитна підтримка (Німеччина)	<ul style="list-style-type: none"> - підвищення доступу до сучасного обладнання; - зростання продуктивності праці; - стимулювання інвестицій у сільське господарство. - підтримка розвитку середніх та великих фермерських господарств.	<ul style="list-style-type: none"> - збільшення боргового навантаження фермерів; - скорочення попиту на некваліфіковану працю через автоматизацію; - високий рівень ризику для дрібних фермерів, які не мають достатніх ресурсів для обслуговування кредитів.
Заохочення малих сімейних господарств (Польща)	<ul style="list-style-type: none"> - розвиток дрібного фермерства; - підтримка соціальної стабільності в сільській місцевості; - зменшення безробіття в сільських регіонах; - підвищення рівня зайнятості молоді у фермерстві.	<ul style="list-style-type: none"> - низька ефективність дрібних господарств у порівнянні з великими агрохолдингами. - складність адміністрування програм підтримки. - відсутність мотивації до модернізації та впровадження інновацій через обмежені фінансові ресурси.

Отже, європейські моделі регулювання сільського господарства пропонують різноманітні підходи, спрямовані на підвищення стабільності аграрного сектору, забезпечення продовольчої безпеки та впровадження інновацій. Пряма підтримка через субсидії ефективно стимулює виробництво, але створює значне бюджетне навантаження та ризик залежності аграріїв від державної допомоги. Інноваційні програми, як у Нідерландах, підвищують конкурентоспроможність продукції завдяки науково-дослідним розробкам, проте вимагають тривалого часу для досягнення результатів. Механізми страхування ризиків і кредитної підтримки сприяють фінансовій стійкості фермерів, але не завжди доступні дрібним господарствам, що може посилювати нерівність. Заохочення малих сімейних господарств і захист внутрішнього ринку сприяють соціальній стабільності та розвитку сільських регіонів, однак їх ефективність обмежена низькою продуктивністю та потенційними ризиками для міжнародної торгівлі.

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

Таким чином, ці моделі мають значний потенціал для адаптації в Україні, але потребують збалансованого підходу для уникнення фінансових і соціальних викликів.

Моделі державного регулювання аграрного сектору, що застосовуються у США та Канаді, відзначаються високим рівнем інституційної зрілості, гнучкістю та орієнтацією на мінімізацію ризиків для фермерів. Ці підходи формувалися упродовж десятиліть і враховують як потреби великих агропідприємств, так і дрібних виробників.

У США основним інструментом підтримки є аграрне страхування, що реалізується через Агентство управління ризиками. Замість прямого фінансування фермери отримують доступ до програм страхування врожаю, доходів або погодних ризиків. Така система значно знижує фінансові втрати у разі несприятливих подій, але потребує наявності розвиненого страхового ринку та відповідної цифрової інфраструктури. В Україні цей напрямок перебуває на стадії становлення, а тому потребує інституційної підтримки та законодавчого вдосконалення.

Канада акцентує на пільговому кредитуванні та програмах фінансової підтримки інвестицій у модернізацію виробництва. Державні установи, зокрема Farm Credit Canada, забезпечують доступ до позик із низькими відсотковими ставками для оновлення техніки, запровадження енергоефективних технологій та підтримки сталих практик землекористування. Разом з тим, надмірне боргове навантаження може створити загрозу платоспроможності для малих фермерів, особливо в умовах воєнної нестабільності.

В обох країнах вагоме значення має державна підтримка аграрної науки та впровадження інновацій. Інвестиції у дослідницькі інституції, трансфер технологій та освітні програми сприяють підвищенню продуктивності аграрного сектору. Для України цей досвід є актуальним, однак його реалізація

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

ускладнюється обмеженим бюджетним фінансуванням, фрагментованістю аграрної науки та слабкою інтеграцією результатів досліджень у практичну діяльність фермерів.

Рисунок 1 ілюструє ключові моделі державної підтримки в Північній Америці, їх можливості та ризики для імплементації в Україні.

Отже, запозичення досвіду США та Канади є перспективним напрямом для України. Проте ефективна реалізація зазначених моделей потребує глибокої адаптації до національних умов, розбудови відповідної інституційної інфраструктури, законодавчих змін та комплексної державної підтримки. Успішна інтеграція таких підходів сприятиме підвищенню стійкості аграрного сектору та його конкурентоспроможності на міжнародному ринку.

ЄС зосереджує увагу на фінансовій підтримці фермерів через Спільну аграрну політику (CAP). У 2019 році на її реалізацію виділено 58 млрд євро (36% бюджету ЄС) для стабілізації доходів, пом'якшення цінових коливань і продовольчої безпеки. Водночас система створює бюджетне навантаження, сприяє залежності від субсидій та нерівномірному розподілу коштів між великими й малими агровиробниками.

У США та Канаді домінують непрямі механізми підтримки – агрострахування та пільгове кредитування. У США функціонує розгалужена система страхування сільськогосподарських культур, яка охоплює понад 290 млн акрів посівів. Програма захищає фермерів від втрат, пов'язаних з несприятливими погодними умовами або ціновими коливаннями. У 2020 році сума страхових премій становила 10,1 млрд доларів США [15]. Цей підхід зменшує фіскальне навантаження на бюджет, стимулює відповідальність фермерів та підвищує загальну фінансову стійкість агросектору. Водночас ефективність такої моделі можлива лише за наявності розвиненої страхової інфраструктури та достатнього рівня фінансової грамотності.

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

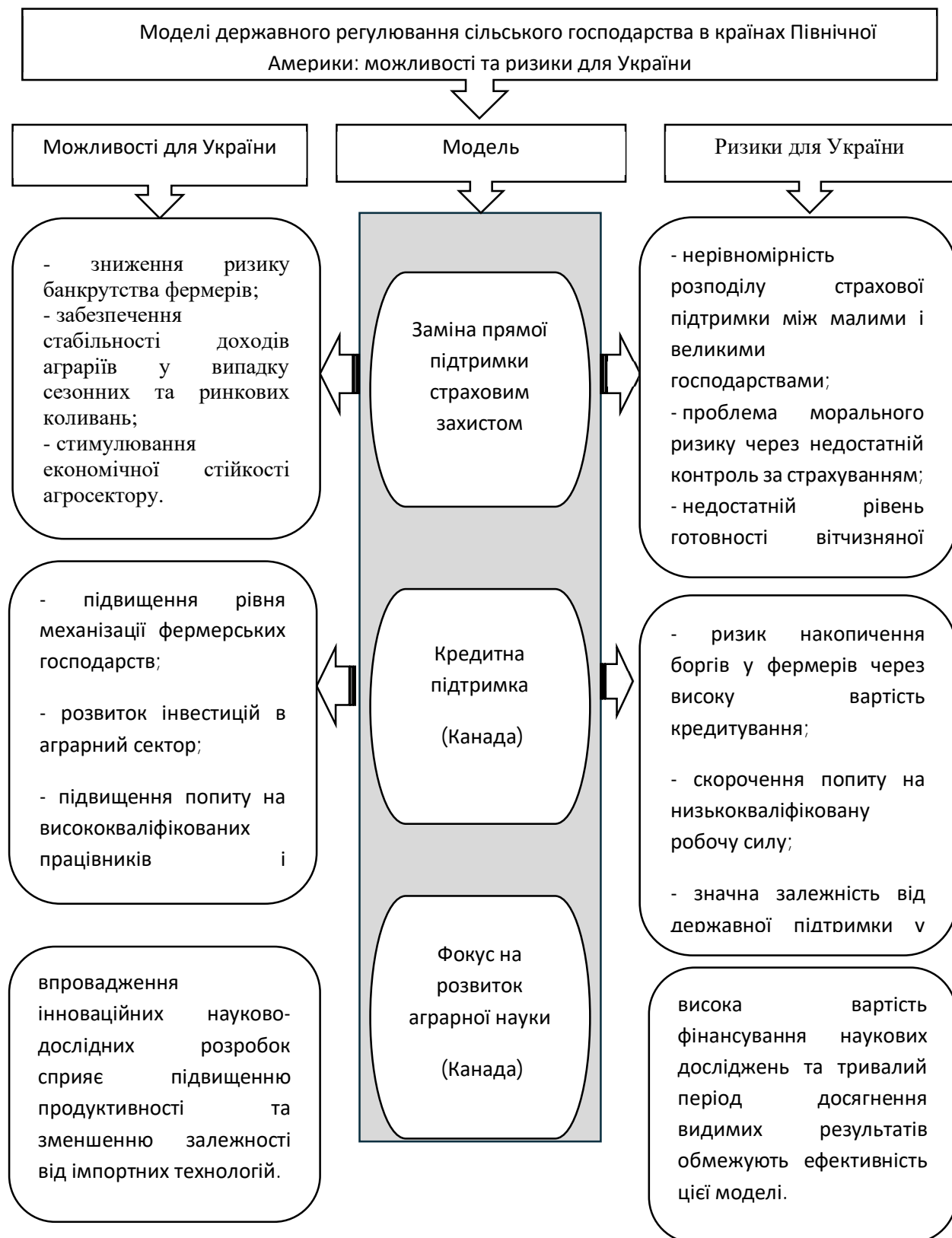

Рис. 1. Моделі державного регулювання сільського господарства в країнах Північної Америки: можливості та ризики для України

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

Таким чином, обидві моделі мають свої переваги та обмеження. Європейська – забезпечує пряму фінансову підтримку та соціальну стабільність, американсько-канадська – орієнтована на управління ризиками та стимулювання інвестицій. Обидва підходи можуть бути частково адаптовані в Україні з урахуванням реальних бюджетних можливостей, інституційної спроможності та стратегічних пріоритетів державної аграрної політики.

Повномасштабна війна в Україні суттєво ускладнила ситуацію в аграрному секторі. До 2022 року сільське господарство забезпечувало до 10% ВВП, 14% загальної зайнятості населення та 41% валютних надходжень від експорту. Проте військові дії спричинили значні втрати виробничого та інфраструктурного потенціалу. Частина сільськогосподарських земель стала непридатною до використання через замінування, окупацію або руйнування логістичних ланцюгів.

За оцінками Світового банку, прямі збитки аграрного сектору станом на лютий 2023 року сягнули 8,72 млрд доларів США, а сукупні втрати, включаючи недоотриману виручку та інвестиції, перевищили 31,5 млрд доларів [13].

У 2022 році аграрний сектор України зазнав значних втрат. У рослинництві виробництво зменшилося на 35–40%, що було зумовлено скороченням посівних площ та зниженням врожайності. Тваринницька галузь втратила 15–20% поголів'я великої рогатої худоби, свиней та птиці, особливо в регіонах, що постраждали від активних бойових дій [2].

Попри ці виклики, у 2023 році українським аграріям вдалося частково відновити експортний потенціал. За дев'ять місяців 2023 року експорт товарів сільськогосподарського походження склав 28,9 млрд доларів США, що на 6% більше порівняно з аналогічним періодом 2022 року. Загальний обсяг експорту за цей період становив 99,3 млн тонн [2].

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

У 2024 році тенденція до зростання продовжилася: експорт за січень–вересень досяг 30,8 млрд доларів, що на 12,9% перевищує показник 2023 року. Основними експортними культурами залишаються пшениця, кукурудза та ячмінь. Водночас спостерігалось різке зростання експорту насіння кукурудзи до ЄС – із 22 млн дол. у 2021 році до 121 млн дол. у 2023 році, що стало можливим завдяки безмитному доступу до європейського ринку та зміні логістичних маршрутів [10].

Разом з тим, у 2024 році Європейський Союз відновив мита на низку видів аграрної продукції з України. Зокрема, мито на цукор становить 419 євро/т, на овес – 89 євро/т, на яйця – 30,4 євро/100 кг. Ці заходи стали реакцією на перевищення встановлених безмитних квот, що створює додатковий тиск на українських експортерів та загрожує зниженням конкурентних переваг [3, 10].

Водночас український аграрний сектор демонструє стійкість, адаптивність та здатність до самовідновлення. Завдяки зусиллям вітчизняних виробників, підтримці міжнародних партнерів та державних структур вдалося зберегти ключові позиції України на світовому аграрному ринку. Це підкреслює важливість впровадження інноваційних моделей державного регулювання, які враховують міжнародний досвід, національні виклики та потреби повоєнної трансформації.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Сільське господарство України залишається однією з ключових галузей економіки, демонструючи високу адаптивність в умовах воєнного стану. Проведений аналіз моделей державного регулювання аграрного сектору країн ЄС та Північної Америки дозволив виявити ефективні інструменти, серед яких: пряма фінансова підтримка, страхування ризиків, кредитні програми та інноваційне стимулювання. Водночас кожна модель має специфіку, що потребує ретельної адаптації до українських реалій.

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

Результати дослідження свідчать про доцільність інтеграції найкращих міжнародних практик, зокрема розвитку страхових і кредитних механізмів, а також підтримки інновацій, як засобів підвищення стійкості та конкурентоспроможності аграрного сектору України. Попри суттєві втрати, завдані війною, аграрна галузь зберегла експортний потенціал та відіграє важливу роль у забезпеченні продовольчої безпеки держави.

Подальший розвиток сільського господарства вимагає комплексного підходу до формування політики державної підтримки, яка поєднуватиме інституційні реформи, стимулювання малих і середніх фермерських господарств, впровадження інноваційних технологій та адаптивне управління ризиками. Це сприятиме стійкому розвитку сільських територій, зростанню продуктивності та інтеграції України в глобальні агропродовольчі ринки.

Список використаних джерел

1. Аграрна політика Європейського Союзу: виклики та перспективи : монографія. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 494 с. URL : https://rep.btsau.edu.ua/bitstream/BNAU/3369/1/Polityka_orhanichnoho.pdf .
2. Аграрний сектор України у 2023 році: складові стійкості, проблеми та перспективні завдання. URL : https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/ahrarynyy-sektor-ukrayiny-u-2023-rotsi-skladovi-stiykosti-problemy-ta?utm_source=chatgpt.com
3. Вплив війни на стан аграрної галузі в Україні. URL : <https://economics.org.ua/images/Analitika-agro-sector2023.pdf>
4. Ковбаса О., Мазний В. Сучасні аспекти розвитку інтеграційних процесів в аграрному секторі України. Економіка та суспільство. 2024. Вип. 60. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-107>

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

5. Кононенко О. Європейські практики підтримки сталого розвитку сільських територій у контексті вдосконалення земельних відносин. *Економіка АПК*. 2018. № 4. С. 95–101.
6. Лупенко Ю. О. За перший рік війни кількість діючих сільськогосподарських підприємств зменшилася майже на третину. URL : <http://www.iae.org.ua/presscentre/archnews/3697-za-pershyy-rik-viyny-kilkist-diyuchykh-silskohospodarskykh-pidpryyemstv-zmenschylasya-mayzhe-na-tretynu-yuriy-lupenko.html>
7. Могильний О. М. Аграрний сектор України: сировинна пастка : монографія. Ч. II. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2024. 332 с.
8. Погорелова О. Державне регулювання аграрного сектору економіки в контексті забезпечення завдань сталого розвитку. *Сталий розвиток економіки*. 2024. № 1(48). С. 129–143. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-48-18>
9. Свистун Л., Попова Ю., Штепенко К. Державне регулювання аграрного сектору економіки в контексті забезпечення завдань сталого розвитку. *Ефективна економіка*. URL : http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2020/95.pdf
10. Сільське господарство України : від російського вторгнення до європейської інтеграції. URL : https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/760432/EPRS_BRI%282024%29760432_XL.pdf
11. Стукан Т. Концептуальні засади державного регулювання аграрного сектору України. *Причорноморські економічні студії*. 2021. Вип. 25. С. 45–50. URL: <https://pag-journal.iei.od.ua/archives/2021/25-2021/8.pdf>
12. Таран О., Пасемко Г. Державне регулювання аграрного сектору під час війни (на прикладі України). *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 45. С. 123–128.

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

13. Україна: вплив війни на рентабельність сільського господарства – проблема номер один (Ukrainian). URL : <https://surl.li/atqvzf>
14. Ходаківська О., Мартинюк М. Наслідки впливу воєнних дій на стан аграрного сектору України. *Міжгалузеві диспути: динаміка та розвиток сучасних наукових досліджень* : матеріали V Міжнар. конф. (м. Тернопіль, 22 березня 2024). URL: <https://archive.mcnd.org.ua/index.php/conference-proceeding/article/view/1102/1123>
15. Risk Management Agency: Crop Policy Fact Sheets. URL: <https://www.rma.usda.gov/>